

1. přednáška:

Dětský svět. Dětské naivní teorie

VSTUPNÍ OTÁZKY:

1. Jak dítě rozumí světu, ve kterém žije? Jaké jsou jeho představy o světě a proč?
2. Můžeme jako dospělí zprostředkovat dítěti skutečné poznání?
3. Jaké to bude mít komplikace? S čím je nutno počítat?

Žák nepřichází do školy nevědomý, prázdný jako čistý list papíru, který učitelé teprve odshora dolů popíší pravdivým a objektivním věděním o světě. Každé dítě už světu kolem sebe nějak rozumí, má o něm své představy. Učební proces je pak vždy střetáváním jeho prvotních představ s novými informacemi.

Tradiční pojetí školy a vyučování (*transmisivní*):

1. Dítě přichází do školy a nic neví
2. Úkolem učitele je všechno je naučit
3. Inteligence je chápána jako suma vědomostí, které si dítě osvojí v průběhu školní docházky

Konstruktivistické pojetí školy a vyučování (*humanistické*):

1. Dítě přichází do školy a o světě ví spoustu věcí
2. Úkolem učitele je vytvořit při učení takové podmínky, aby si dítě svoje poznatky pod jeho vedením utřídilo a (re)konstruovalo ve spolupráci s ostatními dětmi do reálného obrazu světa
3. Inteligence se rozvíjí v aktivní myšlenkové činnosti při učení

Dětské poznávání světa začíná od prvních okamžiků jeho života. **Zdroje:**

- subjektivní zkušenost
- přebrané interpretace (od dospělých – “takhle to je” – prostřednictvím řeči, jazyka)
- sociokulturně zprostředkovaná zkušenost (kulturní reprezentace)
- vědecké poznání (škola)

V prvních třech stupních se formuje dětské poznání jako “dětské naivní teorie”, příp. “prekoncepce”.

Terminologický rámec:

dětské naivní teorie mohou být chápány jako složitější konstrukty (obsahují odpovědi na otázky co – proč – jak - s jakým výsledkem – k čemu to slouží)

prekoncepce = osobní pojetí, individuální a specifická představa o urč. věcech a jevech

miskoncepce = chybné pojetí

Dětské prekoncepce představují úhel pohledu dětí na svět, přes který tento svět “čtou” a vysvětlují si jej pro sebe (Pupala 2001, s. 212).

Dětské znalosti o světě mají podobu velmi stabilních kognitivních struktur, které se poměrně obtížně mění; pokud je chceme dítěti pomoci nahradit dokonalejším schématem, musíme navodit tzv. kognitivní zlom (Piaget) – AHA!!! zážitek.

Konstruktivistický přístup ke školní výuce předpokládá:

- vycházet z tzv. „žákova pojetí učiva“ (souhrn žákových subjektivních poznatků, představ, přesvědčení, emocí a očekávání týkajících se školního učiva; má složku kognitivní, afektivní a konativní.)
- opírat se o dětské prekoncepce (vycházet vždy z toho, co už dítě ví – příp. pomoci mu objevit samostatně chybu – AHA!)
- umět dětské prekoncepce (miskoncepce) diagnostikovat!
- navodit ve skupině kooperativní vyučování a učení (“zdolávání” chybných koncepcí v sociální korekci)

Diagnostické techniky (např.)

- kresba s komentářem (“nakresli... podívej se a řekni, co jsi nakreslil... co je toto...“)
- odpovědi na hyperkonkrétní otázky (Proč prší? Co se děje v těle, když se člověk ohýbá? Jak vypadá a co dělá stará běla?...)
- fenomenografický rozhovor („podívej se...co vidíš?“)
- uvažování dětí per negatio (co by se stalo, kdyby nebylo...) Co by bylo, kdyby neexistoval vítr? Jak by vypadala společnost, kdyby nebyly vůbec žádné rozdíly mezi lidmi?...
- vysvětlování rozporuplných faktů nebo zkušeností (Říká se, že vlna sama o sobě nehřeje; proč si tedy lidé v zimě oblékají vlněné svetry?...)

Úkoly do semináře:

1. Zadat dětem na praxi úkol (alespoň 3 děti, různý věk, příp. celá třída):
Namaluj zeměkouli. (kresba s komentářem)

Zásada: nehodnotit, neopravovat chyby, v rozhovoru používat zásadně pojmy, kterými komentuje dítě svůj výtvor)

2. **Napiš, co podle vás znamenají tato slova** (příp. jiná):

- potok – teplota – louka – poledne – pokrm
- peníze – láska – zdraví – nebezpečí – zábava

3. **Nakresli, jak vypadá lidské tělo vevnitř** (zevnitř).

Literatura:

KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7